

Asia: VN/698/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleistä lausuttavaa esitetyistä muutoksista?

Keski-Suomen TE-toimisto toteaa, että työvoimapalveluiden kehittäminen ja näin myös asiakkaiden palveluihin panostaminen sekä prosesseja kehittämällä että resursseja lisäämällä on kannatettavaa ja koko yhteiskuntaa hyödyttävää. Työhaun vahva alku tukitoimineen edistää työllistymistä ja ehkäisee tehokkaasti pitkäaikaistyöttömyyttä.

Esitetyissä muutoksissa sekä asiakkaalle että TE-palveluiden työntekijöille kohdentuu uudenlaisia vaatimuksia. Esitetty järjestelmä on varsin monimutkainen erityisesti asiakkaille, joten tulisi pohtia myös sitä, kuinka ymmärrettävänä ja selkeänä se hahmottuu asiakkaille. Monimutkaisuutta lisää myös se, että eri tilanteissa oleviin asiakkaisiin kohdentuu keskenään hyvin erilaisia vaatimuksia.

Yksilöllisen, asiakaskohtaisen palvelun lisääminen on kannatettavaa. Esityksen mukainen erittäin vahva henkilökohtainen palveluote kuitenkin edellyttää selvästi nykytilannetta pienempiä asiakasmääriä virkailijaa kohden, riittäviä toimitiloja ja toimivaa ajanvarausjärjestelmää sekä asiakkaan aloitteellisuutta (esim. työhaun kirjaukset).

TE-palvelujen tilanne tällä hetkellä on se, että jo nykyisen lainsäädännön edellyttämät palvelut määräaikaikoinen on haasteellista toteuttaa nykyisillä resursseilla. Hallituksen esityksessä työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten muutokset tuovat merkittäviä lisäyksiä nykyiseen käytäntöön. Muutosten toimeenpano edellyttääkin merkittävää lisäresursointia työvoimapalveluihin, jotta prosessit etenisivät hallituksen esityksessä kuvatulla tavalla.

Esitetyt muutokset tapaamismäärineen ja -aikatauluineen ovat haaste henkilö- ja tilaresursseille. Esitetyistä muutoksista saa käsityksen, että jatkossa TE-toimistot seuraavat haastattelu-aikataulujen toteutumista yms. suoritteita. Keski-Suomen TE-toimisto haluaakin kiinnitettävän huomiota siihen, että hallituksen esityksessä huomioitaisiin enemmän palvelujen sisältöä ja laatua kuin määrällisiä tavoitteita.

Esitetyissä muutoksissa pääpaino on tiiviissä haastatteluprosessissa ja asiakkaiden oman työnhaun seurannan tehtävissä. Hallituksen esityksestä jää kaipaamaan tietoa siitä, miten asiantuntijat huolehtivat jatkossa asiakkaiden työnvälittämistä ja työtarjouksia koskevista tarpeista.

Keski-Suomen TE-toimisto toteaa, että uudistuksen onnistumista ei tulisi vaikeuttaa säätämällä lakiin liian tiukasti vaatimuksia, jotka voidaan nähdä jo nyt osittain haasteellisena toteuttaa. Kaikkien työnhakijoiden prosessit eivät etene samassa tahdissa ja asiakkaiden tarpeet ovat hyvinkin erilaisia, joten lakiin tulisi jättää mahdollisuus viranomaisen harkinnalle siitä, ketkä asiakkaista tarvitsevat eniten tukea (vrt. tukea tarvitsevat eniten pitkäaikaistyöttömät ja syrjäytyneet, kuin ne työnhakijat, jotka liikkuvat ja työllistyvät omatoimisesti). Toisin sanoen säädökseen asetettaisiin tavoitteet ja se, miten niihin pyrittäisiin ns. malli, mutta viranomaiselle jätettäisiin harkintavalta siihen, millä toimilla ja aikataulutuksella kunkin asiakkaan tapauksessa tavoitteisiin päästäisiin.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; taloudelliset vaikutukset?

Hallituksen esitys on merkittävästi nykyistä palvelujärjestelmää velvoittavampi sekä viranomaisen että asiakkaan näkökulmasta. Jotta tämä onnistuisi, se edellyttäisi huomattavasti enemmän henkilöresursseja, kuin mitä siihen ollaan nyt panostamassa sekä panostusta teknologian kehittämiseen ja myös sen hyödyntämiseen. Työnhakijoilla on myös erilaiset valmiudet sähköiseen asiointiin, joten erityistä huomiota tulisi kiinnittää myös palvelujen toimivuuteen ja helppokäyttöisyyteen.

Hallituksen esitys lisäisi työttömyysturvaseuraamusten muuttamisen johdosta myös työttömyysturvamenoja. Tosin muutos aiheuttaisi sen, että toimeentulo- ja asumistuesta aiheutuvat menot vähenisivät.

Työnhakijan näkökulmasta tulisi huomiota kiinnittää myös siihen, että esim. tiheät kasvokkain järjestettävät haastattelut aiheuttavat työnhakijalle kustannuksia. Tässä olisi hyvä ottaa huomioon viranomaisen harkintavalta ja myös asiakkaan toive siitä, ketkä hyötyvät kasvokkain järjestettävästä tapaamisesta ja ketkä sähköisistä palveluista.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; vaikutukset viranomaisten toimintaan (ml.

resursseja koskevat asiat)?

Keski-Suomen TE-toimisto toteaa, että aikaisemmin asiakaspalvelua ja -ohjausta on keskitetty enemmän verkkopalveluihin. Hallituksen esityksen mukaisesti asiakkaita kohdattaisiin tulevaisuudessa enemmän henkilökohtaisesti ja jopa samassa fyysisessä tilassa kuin aikaisemmin. Tämä suuntaus tuo haasteita resursseihin ja myös toimitilojen riittävyyteen. Herääkin kysymys siitä, mennäänkö mallissa enemmän taaksepäin kuin eteenpäin.

Kasvokkaisen asiakaspalvelun lisääminen on tärkeä ja hyvä tavoite. Yhteydenottotavoissa tulisi kuitenkin ottaa huomioon asiakkaiden erilaisuus. Esityksen tulisi mahdollistaa yhteydenottotavan mukauttaminen asiakkaan palvelutarpeeseen sekä huomioida sähköisten palvelujen mahdollisuudet. Kuvallinen etäyhteys tulisi olla mahdollista rinnastaa kasvokkaiseen palveluun silloin, kun paikanpäällä tapaaminen ei tuo erityistä lisäarvoa.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; vaikutukset työllisyyteen?

Esitetyt vaikutukset työllisyyteen tukee etenkin niiden henkilöiden työllistymistä, joilla on eri syistä haasteita työllistyä uudelleen. Tähän kuitenkin tarvitaan riittävät henkilöresurssit, jotta malli toteutuisi.

Tehostettu palveluprosessi varmasti edistää asiakkaiden nopeampaa työllistymistä, mutta tämä edellyttää myös, että alueella on avoimia työpaikkoja tarjolla.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; muut vaikutukset?

Kuten aikaisemmin jo todettiin, hallituksen esitys on merkittävästi nykyistä palvelujärjestelmää velvoittavampi sekä viranomaisen että asiakkaan näkökulmasta. Esitetyt muutokset monimutkaistavat työnhakijoiden palveluprosessia ja työttömyysetuuden maksamisen perusteita. Asiakkaila tulee olemaan haasteita mieltää, mitä heidän tulisi tehdä milloinkin. Haasteita saattaa tulla myös siinä, että asiakas ei välttämättä ymmärrä TE-toimiston ”jatkuvia” yhteydenottoja. Palvelujärjestelmän tulisi enemmän vastata asiakkaiden yksilöllisiä tarpeita kuin palvelun aikataulutusta.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; yleistä lausuttavaa työnhakijan palveluprosessista?

Hallituksen esityksessä on määritelty asiakasprosessin muodostuvan alkuhaastattelusta, työnhakukeskustelusta ja täydentävistä työnhakukeskusteluista. Esityksen mukaan henkilökohtaisen tapaamisen tai yhteydenoton (alkuhaastattelun) tulisi toteutua viiden arkipäivän kuluessa työnhaun alkamisesta. Lisäksi esityksessä todetaan, että alkuhaastattelu järjestettäisiin kaikille työnhakijoille riippumatta siitä, onko henkilö työtön.

Nykyisin työnhakijan ensimmäinen haastattelu tulee järjestää kahden viikon kuluessa työnhaun alkamisesta, jollei se työnhakijan tilanne huomioon ottaen ole ilmeisen tarpeetonta. Nykyisen lainsäädännön määräaikojen noudattaminen on tämän hetken resursseilla haasteellista. Keski-Suomen TE-toimisto katsoo, että esitetyn uuden mallin määräaika alkuhaastattelun järjestämiseen on varsin lyhyt, koska pelkästään jo asiakkaan kontaktointiin ja ajanvaraukseen saattaa mennä aikaa useita päiviä. Lisäksi 2,5 kk:n työnhaun täydentävä työnhakukeskustelu ja 3 kk:n työnhakukeskustelu, suunnitelman päivytyskeskustelu ovat lähellä toisiaan siitä näkökulmasta, että todellisuudessa 3 kk:n keskustelu tulee tehdä ennen 3 kk:n määräajan umpeutumista, jottei siitä aiheudu ns. suunnitelmavelkaa. Esitetty uusi malli vaatiikin paljon lisäresursseja ja toimivan ajanvarausjärjestelmän sekä yhteydenpidon asiakkaan ja palvelun järjestävän organisaation välillä.

Esityksen mukaan alkuhaastattelu tulisi järjestää TE-toimiston tai kuntakokeilun toimipisteessä, ellei muu järjestämistapa olisi tarkoituksenmukaisempi esim. erityisen pitkien asiointimatkojen tai työttömyyden tiedossa olevan lyhyen keston takia, taikka sen vuoksi, että työnhakija on vielä työssä, eikä voi osallistua alkuhaastatteluun paikan päällä. Keski-Suomen TE-toimisto toteaa, että esim. asiakkaiden liikkumiseen tulisi määrittää matkustamiseen tarvittava aika- tai kilometriraja (huom. syrjäseudut), jonka mukaan asiakkaiden voidaan edellyttää matkustavan työllisyyden hoidon toimipaikkaan. Toisaalta voisi olla hyvä pohtia muitakin tapaamisen vaihtoehtoja, kuten hyödyntämällä esim. sähköisiä palveluja / kasvokkain tapahtuvaa sähköistä etäpalvelua tms.

Keski-Suomen TE-toimisto toteaa, että uudessa mallissa olisi hyvä antaa enemmän mahdollisuuksia käyttää viranomaisen harkintaan, niin kuin nykyisessäkin lainsäädännössä on.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa osa-aikaista työtä tekevien palveluprosessista?

Yritysten työvoimatarpeet ovat tänä päivänä varsin moninaisia. TE-hallinnon asiakkaista osa työllistyy määräaikaisesti ja kausiluonteisesti vuodesta toiseen. Esitetty malli ei ota huomioon työmarkkinoilla vallitsevaa tilannetta, jossa monet työnantajat tarvitsevat työvoimaa joustavasti. Esimerkiksi useissa palvelualojen tehtävissä työt keskittyvät iltoihin ja/tai viikonloppuihin. Huomiota tulisi kiinnittää myös siihen, ettei vaikeuteta työvoimatarpeeltaan vaihtelevien alojen toimintaedellytyksiä ohjaamalla työvoimaa muille aloille.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa koulutuksessa olevien

palveluprosessista?

Hallituksen esityksestä nousee useita kysymyksiä esiin. Tarkoitetaanko esityksessä sitä, että kaikkien koulutusten (omo, tv-koulutus jne.) aikana kaikki asiakkaat pitää kontaktoida? Onko tarkoituksenmukaista kontaktoida asiakasta, jos hän on jo valvotussa ohjauksessa / palvelupolulla (usein myös TE-toimiston ostamassa palvelussa)? Aiheutetaanko kontaktoinnilla asiakkaalle jopa turhaa hämmennystä, ja antaako TE-toimiston välikontaktointi lisäarvoa asiakkaalle ja viranomaiselle? Olisiko luontevaa, että kontaktointi olisi vasta palvelun jälkeen?

Koulutuksessa olevien työnhakija-asiakkaiden määrä on huomattava ja esityksen perusteella TE-toimiston on keskitettävä resurssia nykyistä enemmän myös koulutuksessa olevien työnhakija-asiakkaiden palveluun. Hallituksen esittämä resurssilisäys ei riitä alkuunkaan kattamaan lisääntyntä työmäärää.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa muistutuksesta?

JTYPL:n 2 luvun 14 §:ään ehdotetaan otettavaksi säännös muistutuksesta. Muistutuksella ei olisi vaikutusta työnhakijan oikeuteen saada työttömyysetuutta eikä muistutuksen antaminen edellyttäisi, että työnhakijan menettelyä on pidettävä työvoimapolitiittisesti arvioituna moitittavana. Muistutuksen tarkoituksena olisi varmistua siitä, että työnhakija tietää, kuinka hänen tulee toimia työnhaussa ja mitä työttömyysetuuden saaminen häneltä edellyttää.

Hallituksen esityksen mukaan muistutuksella ei olisi vaikutuksia työnhakijan oikeuksiin ja velvollisuuksiin eikä sen antamiseen olisi mahdollista hakea oikaisua eikä siitä tehtäisi valituskelpoista päätöstä.

Asiakkaan työnhaun velvoittavuudesta muistuttaminen on kannatettavaa, koska sen avulla työnhakija voi saada tiedon esimerkiksi hänelle asetetun veloitteen täyttämisestä. Tosin työnhakijoilla tulisi olla selkeä käsitys siitä, että työnhakija on muistutuksesta huolimatta ensisijaisesti itse vastuussa velvollisuuksiensa täyttämisestä. Keski-Suomen TE-toimisto on kuitenkin huolissaan siitä, kuinka paljon muistutuksen lisääminen säännökseen lisää työmäärää. Keski-Suomen TE-toimisto toteaaakin, että muistutukset ja huomautukset tulisi lähteä automaattisesti järjestelmästä, ei asiantuntijatyönä.

Hallituksen esityksestä saa käsityksen, että muistutus on enemmän asiakkaan neuvontaa ja ohjausta. Pohdittavaksi jääkin, miten arvioidaan, jos muistutus jää tekemättä, seuraako laiminlyönnistä sanktioita? Tulisiko muistutuksesta antaa tarkempia sisällöllisiä perusteita?

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuudesta?

Aktiivinen työnhakuvelvollisuus on kannatettavaa, ja se myös edellyttää työnhakijan omatoimisuutta. Keski-Suomen TE-toimisto kuitenkin toteaa, että esitetty järjestelmä on hieman monimutkainen. Periaatteita ja poikkeamia olisi syytä vielä selkeyttää. Keski-Suomen TE-toimisto pitää tärkeänä, että työnhakuvelvoitteen jätettäisiin esitettyä enemmän mahdollisuuksia yksilölliseen harkintaan niin, että asiakkaiden tilanne voitaisiin paremmin kokonaisvaltaisesti huomioida.

Hallituksen esityksen kohdassa 4.1.4. todetaan, työnhakukeskusteluissa ja täydentävissä työnhakukeskusteluissa painopiste olisi kuitenkin työnhaun tukemisessa ja työnhakijan ohjaamisessa, ja työttömyysetuuden saamisen edellytysten täyttymisen seurannan kannalta keskeistä olisi verkkopalveluiden käyttö. Kohta aiheuttaa kysymyksiä mm. siinä, tukeeko asiakastietojärjestelmän toiminnallisuudet sitä, että asiantuntijan ei tarvitse pitää rinnalla omaa seurantaan työnhaun ja suunnitelman toteutumisesta ja lähteekö asiakkaalle järjestelmästä automaattisesti selvityspyyntö, mikäli hän ei ole raportoinut verkkopalvelussa työnhakuaan tai suunnitelman toimeenpanoa?

Hakuvelvollisuus on kannatettavaa asettaa, tosin määrällisen hakuvelvollisuuden seuranta on taas haastavaa. Keski-Suomen TE-toimisto toteaa, että työnhakijan vastuulle tulisi jättää hakuvelvoitteen täyttämisen ilmoittaminen, ja sen seuranta tulisi automatisoida.

Hakuvelvollisuus lisää osaltaan yhdenvertaisuutta (työtarjouksia ei tehdä kaikille, hakuvelvollisuus koskee kaikkia). Hakuvelvollisuuden lähtökohtana 1 haku / vko pidetään sopivana. Hakuvelvollisuus kannustaa heikommilla työmarkkina-alueilla asuvia / syrjäseudulla asuvia laajentamaan työnhakualueetta ja harkitsemaan työperäistä muuttoa toiselle paikkakunnalle. Hakuvelvollisuus voi siten myös helpottaa kohtaanto-ongelmia ja yritysten rekrytointiongelmia. Hakuvelvollisuudessa on otettu myös huomioon työnhakijan yksilöllinen tilanne ja TE-toimisto pitää tarkoituksenmukaisena, että hakuvelvollisuutta voi joidenkin työnhakijoiden osalta madaltaa laissa tarkoin määritellyin perustein työnhakijan yksilöllinen tilanne huomioiden.

Työnantajien osalta taas pohdittavaksi jää se, millaisena velvoite koetaan työnantajien näkökulmasta. Vastaako työnhakuvelvollisuus työnantajan rekrytointiongelmiin vai kuormittuvatko työnantajat saadessaan työhakemuksia vain työnhakuvelvollisuuden muodolliseksi täyttämiseksi?

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa osa-aikaista työtä tekevien työnhakuvelvollisuudesta?

Ehdotettu esitys osa-aikatyössä olevien määrälliseksi työnhakuvelvoitteeksi (yksi hakemus kolmessa kuukaudessa) on pieni. Nykyisen lainsäädännön mukaan osa-aikatyötä tekevaksi määritellään vähintään 4 tuntia viikossa työtä tekevä henkilö. Osa-aikatyötä tekevän määritelmän työajan yläraja on enintään 80 prosenttia alalla sovellettavasta kokoaikaisen työntekijän enimmäistyöajasta. Osa-aikatyötä tekevien työnhakijoiden tekemän työmäärän vaihteluväli on siis suuri. Esitys ei huomioi suurta vaihteluväliä. Esimerkiksi 4 tuntia viikossa työskentelevän työnhakijan on haettava vain yhtä työpaikkaa kolmessa kuukaudessa, kun sama työnhakuvelvoite koskisi myös 30 tuntia viikossa työskentelevää. TE-toimisto pitää määrällistä työnhakuvelvoitetta osa-aikatyötä tekevien osalta täysin riittämättömänä, jos henkilön viikoittainen työmäärä on pieni.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa koulutuksessa olevien työnhakuvelvollisuudesta?

Työn hakeminen opintojen aikana ja työnhakuvelvoitteen asettaminen koulutuksessa oleville, on opintojen päättymisen jälkeisen nopean työllistymisen kannalta perusteltua. Esitetty työnhakuvelvollisuus yli kuukauden kestävässä koulutuksessa olevalle lisää TE-toimiston työmäärää huomattavasti esimerkiksi työtarjousten tekemisen osalta. Koulutuksessa olevien asiakkaiden määrä on huomattava ja esityksen perusteella TE-toimiston on keskitettävä resurssia nykyistä enemmän myös koulutuksessa oleviin työnhakija-asiakkaisiin. Hallituksen esittämä resurssilisäys ei riitä kattamaan lisääntyntä työmäärää.

Koulutuksessa olevien työnhakuvelvollisuudessa tulisi kiinnittää huomiota myös siihen, onko vaarana koulutuksen keskeytymisen lisääntyminen, jos asiakkaita veloitetaan työnhakuun koulutuksen keskellä. Sekä siihen, miten keskeyttäminen vaikuttaa palveluntuottajaan esim. opiskelijoiden jatkuvaan liikehdintään ja opiskelijamäärien vaihteluun. Lisäksi tulisi miettiä myös sitä, tulisiko asiakkaalle seuraamuksia, jos asiakas keskeyttää koulutuksen ja haettu työ kestääkin vähemmän aikaa kuin koulutus olisi kestänyt, ja näin työn päätyttyä hän palaisikin takaisin työttömäksi työnhakijaksi, koska ei enää pääsisi takaisin samaan koulutukseen.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa työnhakuvelvollisuuden asettamatta jättämisestä?

Hallituksen esityksen kohdassa 4.1.3. todetaan, että ”Määrällinen työnhakuvelvoite jätettäisiin asettamatta työnhakijoille, joiden työttömyys on pitkittynyt ja joilla on tarvetta sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluille.”. Keski-Suomen TE-toimisto toteaa, että mikäli tarkoitus on se, että tilanne koskee asiakkaita, joilla molemmat asiat pätevät samanaikaisesti, tulisi tämä jotenkin tarkentaa lauseessa. Muuten tulkintana voi olla se, että työttömyyden pitkittyminen poistaa määrällisen työnhakuvelvoitteen. Lisäksi samassa kohdassa todetaan, että ”Lisäksi edellytettäisiin, että henkilön tilanne on tosiasiallisesti sellainen, ettei työmarkkinoille suuntautuminen ole ajankohtaista.”. Keski-Suomen TE-toimisto toteaa, että vaikka edellä mainitut kohdat on tarkoitettu toisiaan täydentäväksi,

tulisi tekstiä tarkentaa. Lausetta tulisi tarkentaa sen osalta, mikä voi olla tällainen tosiasiallinen tilanne, koska muutoin soveltaminen jää tulkinnanvaraiseksi ja asiakkaat tulevat eriarvoisesti kohdelluiksi. Jos henkilöllä on esim. lapsia ja hän itse haluaa hoitaa niitä kotona, hän ei tosiasiallisesti ole työmarkkinoiden käytettävissä eikä hänen näin ollen pitäisi olla työttömyysetuusjärjestelmän piirissä.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; muuta lausuttavaa?

Ei muuta lausuttavaa.

Työttömyysturvalaki; lausuttavaa työstä eroamisen perusteella asetettavasta seuraamuksesta?

Korvauksettoman määräajan puolittamisen 90 päivästä 45 päivän mittaiseksi saattaa lisätä työstä eroamisen seurauksena syntyvää työttömyyttä. Työnhakijan kynnyksen erota epämieluisasta työpaikasta madaltuu, kun itse aiheutetun työttömyyden työttömyysturva parannetaan. Korvauksettoman määräajan puolittamisen ei voi nähdä auttavan työvoimapulasta kärsiviä yrityksiä. Keski-Suomen TE-toimisto ei pidä tarkoituksenmukaisena lyhentää työstä eroamisen perusteella asetettavaa korvauksetonta määräaika.

Korvauksettoman määräajan puolittaminen lisää julkisen talouden työttömyysturvamenoja. Toisaalta välillisesti säästöjä voi syntyä, mikäli lyhemmät korvauksettomat määräajat vähentävät työttömyysetuuspäätösten aiheuttamien muutoksenhakujen määrää ja myös TE-toimiston asiakaspalveluun tulevia kontakteja.

Hallituksen esityksen mukaan työsuhteen päättymisen perusteella asetetut korvauksettomat määräajat on rajattu toistuvan menettelyn arvioinnin ulkopuolelle. Työstä eroaminen ja sitä kautta itse aiheutettu työttömyys, on kuitenkin työvoimapolitiittisesti arvioituna selkeästi moitittavaa menettelyä, jolloin ko. korvauksettomat määräajat olisi loogista huomioida toistuvan menettelyn arvioinnissa.

Työttömyysturvalaki; lausuttavaa työstä kieltäytymisen perusteella asetettavasta seuraamuksesta?

Keski-Suomen TE-toimisto toteaa, että hallituksen esityksen työstä kieltäytymisen päteviin syihin liittyvät tarkennukset ovat tarpeellisia. Työnhakija-asiakkaat kieltäytyvät työstä hyvin moniin eri syihin vedoten, jolloin syiden tarkempi kirjaus lakiin lisää työnhakijoiden yhdenvertaista kohtelua ja osaltaan vähentää tulkinnanvaraisuutta.

Hallituksen esityksen mukaan korvauksettoman määräajan kesto puolittuu tilanteissa, joissa työnhakija kieltäytyy varmasta työpaikasta ja pienenee muiden työstä kieltäytymisten osalta 60 päivästä 45 päivään. Työstä kieltäytymisen työttömyysturvaseuraamuksen lieventäminen ei ole tarkoituksenmukaista tilanteessa, jossa työmarkkinoilla on työvoimapulaa ja yrityksen kohtaavat rekrytointivaikeuksia. Työnhakijan tärkein velvollisuus on hakea työtä, eikä korvauksettoman määräajan kohtuullistaminen työstä kieltäytymisen osalta ole perusteltua.

Työttömyysturvalaki; lausuttavaa porrastetusta seuraamuksesta?

Keski-Suomen TE-toimisto toteaa, että porrastettu malli on varmasti työnhakijalle kohtuullisempi kuin nykyinen malli. Mallissa tulisi kuitenkin analysoida tarkemmin sitä, voidaanko odottaa, että työttömyysturvaseuraamusten lieventäminen lisää työllisyyttä ja synnyttäisi hallituksen kaavailemat työllisyysvaikutukset. Kaavaillut muutokset lisäävät työttömyysturvakustannuksia. Kustannuksia on toki arvioitu lakiesityksessä, mutta jää epäselväksi se, millaisen painoarvon kustannusten lisääntyminen on saanut lakiehdotusten lopullisessa muotoilussa.

Suomelle tyypillisen korkean rakenteellisen työttömyyden tilanteessa tarvittaisiin etuusjärjestelmään pikemminkin työn vastaanottamista sekä ammatillista ja maantieteellistä liikkuvuutta edistäviä muutoksia. Etuusjärjestelmään nyt kaavaillut muutokset lisäävät pahimmillaan entuudestaan työmarkkinoiden jäykkyyksiä. Eikö tulisi luoda kannusteita vastaanottaa erilaisia työmahdollisuuksia sen sijaan, että turvataan etuuksia niistä kieltäydyttäessä. Onko esitystä laadittaessa riittävässä määrin punnittu sitä, tuleeko yksilön etu asettaa etusijalle suhteessa yhteiskunnan tarpeisiin. Etuusjärjestelmä on kallis ja heikentää julkista taloutta. Lisäksi työvoimapula on merkittävä yritysten kasvun este, mikä edelleen heikentää talouden kantokykyä. Eikö yksilön vastuuta oman toimeentulon hankkimisessa tulisi myös lainsäädännössä ja etuusjärjestelmässä korostaa sen heikentämisen sijaan.

Hallituksen esityksen mukainen porrastettu seuraamuksen määräytymisperusteet voi olla hankala selittää asiakkaalle asiakaspalvelun yhteydessä ja TE-toimiston virkailijoiden on oltava tarkkana, jotta työssäoloelvoite tulee lausutuksi oikein. Nykyinen URA-tietojärjestelmä ei juuri tue virkailijaa virheettömään työskentelyyn. Uuden tietojärjestelmän olisi tärkeää ottaa huomioon kompleksinen lainsäädäntö ja esimerkiksi estää virheellisten lausuntojen antaminen.

Keski-Suomen TE-toimisto toteaa, että olisi selkeämpää varsinkin asiakkaille mutta myös viranomaiselle, jos seuraamukset olisivat mahdollisimman yksinkertaiset ja selkeät.

Työttömyysturvalaki; muuta lausuttavaa?

Keski-Suomen TE-toimisto toteaa, että työttömyysturvalainsäädäntö ei nykyisellään tunnista riittävän hyvin erilaisia työn tekemisen muotoja.

Työttömyysturvalain seuraamusjärjestelmän seuraamusten kohtuullistaminen voi olla perusteltua muutoin kuin itse aiheutetun työttömyyden ja työstä kieltäytymisen kohdalla.

Lausuttavaa työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta?

Ei lausuttavaa.

Lausuttavaa muiden lakien muuttamisesta?

Tulisiko yhdenmukaistaa kaikki työllisydenhoitoon liittyvät lait esim. työttömän määritelmän yhdenmukaistaminen niin JTYPL:ssa kuin TTL:ssa.

Lausuttavaa muutosten voimaantulosta ja siirtymäajan järjestelyistä?

Esitetty uusi malli on lyhyellä ajalla jo toinen iso muutos TE-palveluiden toimintatapoihin. Lisäksi tulisi huomioida se, että samanaikaisesti TE-toimistoissa ollaan ottamassa käyttöön uutta asiakastietojärjestelmään. Tärkeää olisikin, että tuleva uudistus tapahtuisi hallitusti sekä riittävän ajoissa ja riittävillä resursseilla.

Hyvänä pidetään kuitenkin sitä, että siirtymäaikana voidaan toteuttaa muun muassa uusien henkilöiden rekrytointi. TE-palveluiden asiakaspalvelutyö edellyttää monipuolista osaamista ja asiakastiedon riittävää kartuttamisesta ennen kuin henkilö voi palvella asiakkaita. Osaavan henkilöstön löytäminen saattaa aiheuttaa haasteita, koska tehtävään joudutaan palkkaamaan uutta henkilöstöä, joilla ei välttämättä ole aiempaa TE-palvelujen kokemusta, joten perehtymiseen tarvitaan myös riittävästi aikaa.

Uusien henkilöiden tehtäviin perehtymisen lisäksi tulisi huomioida myös se, että myös kokeneet TE-asiiantuntijat tarvitsevat konkreettista työtään tukevaa tietoa hyvissä ajoin ennen uuden työvoimapalvelumallin käyttöönottoa. Tosin sanoen, ei riitä, että TE-toimisto rekrytoi ja itse perehdyttää uudet asiiantuntijat, vaan myös kokeneet asiiantuntijat tarvitsevat sparrausta uudentyypiseen asiakasohjaukseen.

Lausuttavaa suhteesta perustuslakiin ja säätämisyjärjestyksestä?

Ei lausuttavaa.

Muuta lausuttavaa?

Keski-Suomen TE-toimisto haluaa todeta, että toimiston osalta resurssilisäys pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toimeenpanoon ei ole suuri. Resurssien osalta on tärkeää huomioida se, että asiantuntijan tehtäväkenttään sisältyy paljon muitakin tehtäviä kuin asiakkaiden haastattelu ja merkittävä osa TE-toimiston asiantuntijoista työskentelee suoran asiakastyön sijaan erilaisten hallinnollisten tehtävien parissa. Kuntakokeiluissa kunnat voivat täydentää TE-toimistosta siirtyneitä resursseja omilla resursseillaan ja pääsevät työ- ja elinkeinoministeriön tekemällä resurssijaolla TE-toimistoja selvästi alempiin asiakasmääriin asiantuntijaa kohden.

Hallituksen esityksessä lisätään asiantuntijoiden työtehtäviä ja palveluodotuksia (mm. koulutuksessa ja työssä olevien henkilöiden tiivis kontaktointi ja työnhaun tuki) jo valmiiksi haastavassa työmarkkinatilanteessa. Kuten aikaisemmin on jo todettu, asiakkaiden työnhautilanteet ovat hyvin vaihtelevia. Kaikkien työnhakijoiden prosessit eivät etene samassa tahdissa ja asiakkaiden tarpeet ovat hyvinkin erilaisia. Hallituksen esityksessä tulisi huomioida paremmin asiakkaiden yksilöllinen palvelutarve, ja viranomaisen harkintavalta siitä, ketkä asiakkaista tarvitsevat eniten tukea (vrt. pitkäaikaistyöttömät ja syrjäytyneet - liikkuvat ja itse työllistyvät työnhakijat). Toisin sanoen säädökseen asetettaisiin tavoitteet ja malli - miten tavoitteisiin pyrittäisiin, mutta viranomaiselle jätettäisiin harkintavalta siihen, millä toimilla ja aikataulutuksella kunkin asiakkaan tapauksessa tavoitteisiin päästäisiin.

Keski-Suomen TE-toimisto toteaaakin, että hallituksen esityksessä esitettyjen muutosten toimeenpanemiseksi työ- ja elinkeinotoimistojen resursseja tulisi vahvistaa merkittävästi, jotta uudistus toteutuisi esitetyn mukaisesti.

Säynätmäki Tuula
Keski-Suomen TE-toimisto

Ruohtula Johanna

